NEVELÉSTÖRTÉNET

A GYŐRI ÁLLAMI TANÍTÓNŐKÉPZŐ-INTÉZET LÁTOGATÁSI KÖNYVÉNEK BEJEGYZÉSEI 1875–1956 KÖZÖTT

Horváth László

„A múltunkat nem veheti el tőlünk senki, de ahhoz, hogy a miénk legyen, ismernünk kell."
(Eőry Endre)

Összefoglaló:
A Győri Állami Tanítónőképző-intézet látogatási könyvének 19–20. századi bejegyzései számot adnak az intézet nyolc évtizedes oktató-nevelő munkájának eredményességéről. A hivatalos látogatók és a volt növendékek dicsérő mondatai a képzőhöz való kötődésüket is kifejezik. Az intézet számára mindenkor fontos volt az évfordulós események megünneplése. Ez tetten érhető a résztvevők összetételében és nagy számában. A kiválasztott pedagógusok karrierútja tipikus. Rávilágít arra, hogy milyen lehetőségek adódtak a pedagógustársadalom számára az 1948 utáni államszocialista korszakhoz és annak oktatáspolitikájához való önfeladás nélküli alkalmazkodásban.
Kulcsszavak: tanítónőképzés, látogatási könyv, látogatói bejegyzések, évfordulós ünnepségek, tanítói karrierutak

Abstract:
The entries from the 19th and 20th centuries in the visitors book of the Primary Female Teacher Training State Institute in Győr give an account of the successfulness of the institute's eight decades of educational work. The words of praise from official visitors and former students also express their attachment to the teachers' school. Celebrating anniversary events has always been important to the institute. This can be seen in the composition and large number of participants. The career path of the selected teachers is typical. It cast light on the opportunities for the

teaching community to adapt to the post-1948 state socialist era and its education policy without giving up.

Keywords: primary female teacher training, visitors book, visitor's posts, anniversary celebrations, teaching career paths

Bevezetés

„Meglátogattam derék intézetünket." Ez a több alkalommal ismétlődő mondat fejezi ki talán a leghívebben a győri tanítónőképző igazgatótanácsi tagjainak az intézethez fűződő érzelmi viszonyát. A látogatási könyvbe írt bejegyzéseik a látogatás tényének közlésétől az óralátogatások pontos idejének rögzítéséig terjednek. Dicsérő mondataik az intézet vezetésétől a tanári munkán keresztül a növendékek előmeneteléig végigkísérhető. Néhány volt növendék jószívvel és nosztalgiával vegyes sorai is olvashatók a látogatási könyvben. A fontos évfordulók egy részének megtartásáról is értesülhetünk. A tanítónőképző aktuális értesítőinek segítségével röviden bemutatjuk az ünnepségek legfontosabb részleteit. A 80 éves évforduló látogatási könyvben elhelyezett dokumentumai részletesebb bemutatást tesznek lehetővé az 1956-os ünnepségről. A kiválasztott négy pedagógus pályafutását *„párhuzamos karrierút"* formájában mutatjuk be.

1. Hivatalos és látogatói bejegyzések

A hivatalos bejegyzések a látogatási könyvben elsősorban az igazgatótanács elnökeitől és tagjaitól származnak. Ezek a látogatás tényét és pozitív tapasztalatait tartalmazzák. A volt növendékektől, mint nem hivatalos látogatóktól, emlékező szép sorokat olvashatunk.

1.1. Tényközlő, semleges bejegyzések

Az intézet és az előadások (tanítási órák) látogatásának tényét közlő bejegyzések.

„Az intézetet hivatalosan meglátogattam. Mindent a legnagyobb rendben találtam." – Vargyas Endre, Zerpák János, Nogáll Károly, Vaszary Kolos, Karsay Sándor bejegyzései. Az igazgatótanács tagjain kívül Lévay Ferenc osztálytanácsos és Sebestyén Gyula miniszteri biztos azonos tartalmú közlése olvasható.

„Az előadásokat megtekintettem, meghallgattam." – Vargyas Endre, Gyapay Dénes. Stáhly György az 1. és 2. osztályt látogatta meg. Karsay Sán-

dor közlése: „Az 1879. évi dec. 9-én az evangélikus hittan előadásán jelen voltam."

1.1.1. Nem saját kezű bejegyzések

Néhány látogatásról az intézet valamely oktatója/dolgozója tudósított. Ezekben az esetekben, egy kivétellel, aláírások nem szerepelnek. A nevek előtt általában *titulusjelölők* állnak.

„Méltóságos Hegedüs Lajos miniszteri tanácsos úr meglátogatta az intézetet 1875. október 27. Nsg. [Nagyságos] Kálóczy Lajos úr kíséretében."

„Nagyméltóságú Trefort Ágoston m. kir. Vallás- és Közoktatási Miniszter meglátogatta az intézetet 1880. évi június 22-én Méltóságos Hegedüs Kandid Lajos Miniszteri Tanácsos úr kíséretében."

„Főtisztelendő Vaszary Kolos Igazgató Tanácsos Úr 1884. évi december 16-án meglátogatta intézetünket."

„Győr, 1890. április 17-én és 24-én meglátogatta az intézetet." Karsay Sándor, aki alá is írta a bejegyzést.

„Sebestyén Gyula miniszteri biztos úr 1898. évi május hó 2. 3. 4. napjain hivatalosan látogatta az intézetet."

A felsorolt titulusokon kívül használták még a *Tekintetes* megszólítást az igazgatótanács tagjai, valamint az intézet igazgatónője és orvosa neve előtt.

1.2. Az intézetre és annak igazgatására vonatkozó pozitív bejegyzések

KAUTZ Gusztáv 1877. december 20.: *„Ez alkalommal is, mint mindig, az intézet szellemi úgy anyagi sikerekbeni igazgatásában a legnagyobb pontosságot és rendet tapasztaltam."*

NOGÁLL Károly 1885. október 12.: *„Meglátogattam derék intézetünket, meghallgatva a tanári működést, örömmel konstatálom: hogy a tanügy kitűnő kezekben van."* 1886. január 5.: *„Miért is tanúsítom s pedig szívbeli örömmel: hogy az intézeti kormány megüti a mértéket." (1. sz. melléklet.)*

„1891. július hó 9-én meglátogattuk az intézetet és a czélszerű, mondhatni nagyszerű berendezést csodáltuk. Bár lenne sok ilyen szép intézetünk. A Szatmári irgalmas nővérek."

1.3. Dicsérő bejegyzések a tanórákról

NOGÁLL Károly 1878. október 18.: Kézimunkaóráról írta: *„Mindent szép rendben találtam és örültem a szorgalomnak."* Történelem- és természetrajz-előadásról: *„Teljesen kielégítettek a feleletek, de még inkább az előadás."*

KOZICS László írta a legtöbb és legrészletesebb bejegyzést. Sokszor az órák pontos idejét is rögzítette. Több mint másfél évtized alatt min-

den osztályt meglátogatott, és minden tantárgy tanóráját végighallgatta. Kiváltképp a francia nyelvórákat kedvelte, 1885 és 1893 között több, mint tíz alkalommal vett részt rajtuk. „*Kellemesen lepett meg a növendékeknek a francia nyelvben mutatott előhaladása.*" A számtani előadáson is szép előrehaladást tapasztalt a törtekkel való számolásban. Mértanórán is részt vett. A magyar nyelv és irodalom tantárgy keretén belül *irálytani* (stílus), költészettani és magyar irodalomtörténeti előadást hallgatott. Módszertani órán is megjelent, ahol „*az olvasás modoráról*" való tanítást figyelte meg. Történelemórán érdeklődve hallgatott előadást az országgyűlés alakulásáról. Német nyelvből olvasást, fordítást és a nyelvtani szabályok fejtegetését hallgatta. A vegytani magyarázatokat és a természetrajz előadásokat érdeklődve figyelte, kiváltképpen az éneklő és hasadtcsőrű madarakról. A zeneórán egy növendék zongoraelőadásán vett részt. Neveléstani és rajzórákon is megjelent. 1885–1886-ban az 1. és 2. *gyakorló osztályban* a számtanórát, 1887-ben a *gyakorló iskola* énekszobáját látogatta. Az 1885. december 17-ei bejegyzése foglalja össze legjobban látogatásai összbenyomását. „*Mindenütt a legszebb rendet és buzgalmat találtam, nehezen válok meg egyelőre az érdekes előadásoktól, s megvagyok győződve, hogy a legjobb siker fogja a tanári kar fáradságait és a tanulók szorgalmát koronázni.*"

VARGYAS Endre 1886. március 31.: Mind a négy osztályban „*kitűnő módszertani kezelés mellett minden tantárgyból jeles eredményt, rendet, pontosságot, jó fegyelmet s tisztaságot tapasztaltam*".

STÁHLY György 1890. május 10-én a francia nyelv tanórájával volt megelégedve.

1.4. Dicsérő bejegyzések a tanárokról

KAUTZ Gusztáv 1877. december 20.: „*Az előadásokon a tanároknak hivatásuk iránti lelkesültségét, buzgalmát és szakavatottságát tapasztaltam.*"

NOGÁLL Károly 1888. október 17.: „*Nagy megelégedésemre szolgált a tanerők alapossága s buzgalma.*" 1890. november 5.: „*Kitűnő tanerők.*" 1890. december 12.: „*Kimondom véleményemet: keresni kell ezen erők párját, amelyet én bizony ritkítok.*" Valószínűleg a párját ritkító kifejezésre gondolt. 1891. április 13.: „*Meghallgattam a páratlanul ritka műveltségű, buzgó, fáradhatatlan s lelkiismeretes tanerőket és örvendetesen haladó intézeti növendékeinket, és egy kis büszkeséggel írom alá ezen jegyzésemet.*"

1.5. Dicsérő bejegyzések a növendékekről

ZERPÁK János 1877. december 5.: A tanórákat *„figyelemmel hallgattam, a tanulók erkölcsös viselkedéséről és a tantárgyakban előmenetelükről meggyőződtem"*.

KAUTZ Gusztáv 1877. december 20.: *„A növendékek szorgalma és előmenetelének kétségtelen tanújelét tapasztaltam."*

NOGÁLL Károly 1888. október 17.: *„A tanonczok szorgalma s kitűnő előmenetele."* 1890. november 5.: *„A növendékek feleletei és előmenetele szép jövőre biztat."*

1.6. A végzett növendékek osztálytalálkozón írt bejegyzései

Az osztálytalálkozókon való részvételüket a volt növendékek férjezett nevük és esetleg lakcímük megadása mellett aláírásaikkal hitelesítették. Mindössze hatan írtak rövid bejegyzést nosztalgiával emlékezve a képzőben eltöltött évekre.

1932. június 5. „Harminchárom év, fél emberélet múlt el, hogy ezen intézet falait elhagytam. Álmomban gyakran, tényleg most először látogatom meg a nekem oly kedves helyet."

Dr. Gerő Miksáné *DÉVAI Janka* (1881?–1943 után) növendék: 1895–1899. Fővárosi tanítónő volt 1912 és 1943 között.

Győr, 1932. VII. 26. „Az amerikai élet után jóleső érzéssel járkálok szülővárosomban. Rég elfelejtett emlékeket újítanak fel bennem a győri képezde termei és Berényi Irén igazgatónő szeretetteljes fogadtatása." SZŐGYI Elvira (1888?–1928 után) növendék: 1902–1906. 1910 és 1920 között a Győr-újvárosi izraelita népiskola fiúosztályban tanított. *(2. sz. melléklet.)*

1934. július 17. „21 év után az álmomban sokszor látott kedves győri képzőt viszontláthattam. Ha erre jöttök kedves osztálytársaim ismét küldök szeretetteljes üdvözletet. – Komló, Baranya"

Hahné *GÁSPÁR Tica [Teréz]* (1895?–1934 után) növendék: 1909–1913.

Győr, 1935. VII. 16-án. „Tiszteletem és hálás szeretetem jeléül: Zathureczky [László]né DVORZACSEK Margit (1893?–1935 után) és lánya Zathureczky Zsuzsi"

Növendék: 1908–1912. – Testvére Ilona, szintén a győri képzőben tanult 1910–1914 között.

Dátum nélkül [1935]. „Meghatott emlékezéssel életem legboldogabb idejére. Szolnokról: Kovách Lászlóné *BLASKÓ Julianna*" (1903–1947 után) növendék: 1917–1921.

Hódmezővásárhely – Győr, 1935. július 29. „A legkedvesebb régi emlékekkel a múltból és élményekkel a jelenből búcsúzom az egykori növendék: SÓFALVY

Izabella (1891–1972) iparostanonciskolai főhiv[atású] tanítónő." (3. sz. melléklet.) Növendék: 1906–1910. Zeneszerző volt. Írt tanulmányt a szociálpedagógiai problémákról és a tanítónőképzés reformkérdéseiről. Novellás- és verseskötete is megjelent. Az intézet 60 éves évfordulójára írt verset *Hatvan év emlékére* címmel. *„Magasröptű óda, melyet a volt növendék, Horváth Edit mély érzéssel szavalt el."*[1]

2. Évfordulós és egyéb ünnepségek

2.1. A győri állami tanítónőképezde dísztermében 1888. május 13-án Méltóságos Gönczy Pál államtitkár úr tanügyi működésének 50 éves jubileuma alkalmából megtartott ünnepélyen jelen voltak.[2] *(4. sz. melléklet.)*

Győrben is megemlékeztek az állami népoktatásügy egyik országszerte ünnepelt megszervezőjéről.

1900. december 9-én az intézet fennállásának 25 éves jubileumát ünnepelték. A látogatási könyv erről a fontos eseményről sajnos semmilyen bejegyzést nem tartalmaz.

2.2. 1927. májusban rendezte meg Berényi Irén, az int[ézet] akkori igazgatója a győri áll[ami] tanítónőképző intézet fennállásának 50 éves jubileumát.

Az egyszerű tényközlő ceruzás bejegyzés sajnos nem szolgál több információval. Érdemes az aktuális intézeti értesítőt segítségül hívni a jelentős és nagyszabású ünnepség felidézésére.

A Díszgyűlést Berényi Irén igazgatónő nyitotta meg a Díszteremben. Dr. Schwőder Ervin helyettes államtitkár dr. Klebelsberg Kunó kultuszminiszter üdvözletét tolmácsolta. Az intézet főbejáratánál, a lépcsőház falán elhelyezett Jubileumi márvány emléktáblát Barcsai Károly intézeti tanár avatta fel. Aranybetűs felirata az alábbi szöveget tartalmazta.

---

1 *A győri m. kir. áll. Tanítónőképző-intézet Értesítője*. Közli: Berényi Irén. 1935/36. 10–11.

2 Az ünnepség résztvevőiről lásd: Horváth László (2023): A Győri Állami Tanítónőképző-intézet látogatási könyve 1875–1936. *Polymatheia*, 4. évf. 3–4. sz. 118–119.

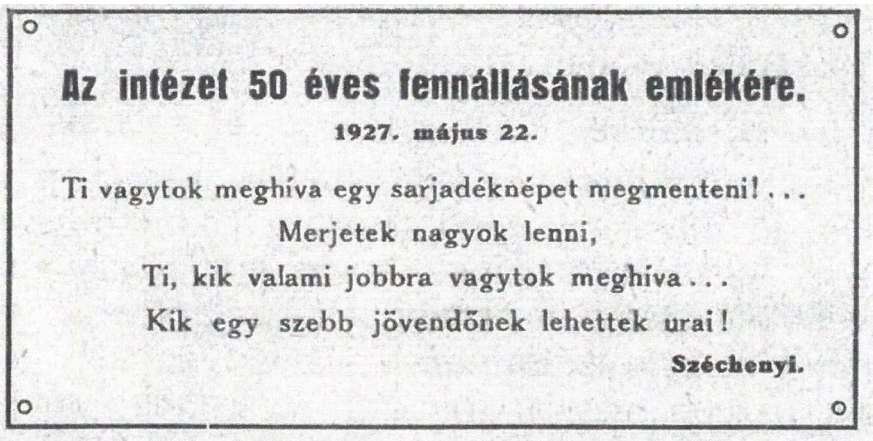

Az intézet 50 éves fennállásának emlékére.

1927. május 22.

Ti vagytok meghíva egy sarjadéknépet megmenteni! . . .
Merjetek nagyok lenni,
Ti, kik valami jobbra vagytok meghíva . . .
Kik egy szebb jövendőnek lehettek urai!

Széchenyi.

A megnyitó és üdvözlő beszédekre Vargyas Mária válaszolt: *„Az intézet volt növendékeinek nevében ígérem, hogy a felemelő jubileumi gondolatokat lelkünkbe zárjuk és megőrizzük. Szent fogadást teszünk, hogy honmentő munkánkban, a jövő nemzedék nevelésében semmi nehézségtől sem riadunk vissza, eszményeinktől el nem tántorodunk, hanem ha kell, áldozatok árán is dolgozunk a szebb magyar jövőért! Az iskola, amelyből kikerültünk, azt kívánja tőlünk, hogy így legyen – így is lesz!"*

A 200 terítékes Társasebédre a Royal Szálló éttermében került sor. Ezt követően Ünnepi műsoros előadást tartottak a Városi Színházban, ahol fellépett az intézet énekkara, a gyakorlóiskolások Alexyné Mayer Irén *A száműzött tündérke* című gyermekjátékát adták elő.[3]

A volt növendék, dr. Dienes Valéria *Prológ* című, az ünnepi alkalomra írt versét szavalta el.[4]

BERÉNYI Irén (1879–1944 után) 1904–1921 között tanár, 1921-től 1937-ig igazgató.

SCHWŐDER Ervin (1873–1944 után) közoktatási államtitkár-helyettes.

BARCSAI Károly (1877–1944) tanár: 1919–1933. Pedagógiai szakíró.

VARGYAS Mária (1898–1988) növendék: 1913–1917, tanár: 1926–1955.

ALEXYNÉ MAYER Irén [OLEXY Lajosné] (1867–1935) a Borsod-Miskolci Alapítványi Példányóvoda óvónője 1888–1928 között. Ifjúsági írónő.

DIENES Valéria (1879–1978) pedagógus, filozófus, mozgásművész, koreográfus. Lánykori nevén, *GEIGER* Valériaként az intézet növendéke volt 1893–1897 között.

---

3 *Az 50 éves jubileumi ünnepségek lefolyása.* A győri m. kir. áll. elemi népiskolai Tanítónőképző-intézet Értesítője. Közli: Berényi Irén. 1926/27. 24–38.

4 Uo. 17–21.

2.3. 1950/51. tanév megnyitó ünnepsége – Győr, 1950. szeptember 2.

1950-ben ünnepelte a képző fennállásának 75. évét. Sajnos ekkor már nem adott ki az intézet értesítőket, és a levéltári anyagban sem maradt nyoma annak, hogy tartottak-e megemlékező ünnepséget ez alkalomból. A tanév viszont a tanítóképzés szempontjából fontos volt. „1950 szeptemberében – a marxista nevelés, a materialista-ateista világnézet alapján – új tantervek léptek életbe."[5] *„Az 1949–1950-es tanévtől a kormány rendelete értelmében négy évfolyamú pedagógiai gimnáziumot, majd 1950-ben négy évfolyamú középfokú tanítóképzőt hoztak létre."*[6] *„A pedagógiai gimnáziumok nem tudtak megfelelni rendeltetésüknek s 1950-ben tanítóképző néven működtek tovább."*[7]

Két teljes oldalt szenteltek a tanévnyitónak a látogatási könyvben, de mindössze két résztvevő aláírása „árválkodik" a szépen megírt cím alatt: Jóború Magda és Mohácsy Ferenc.

„Az ünnepség lelkes hangulatát emelte dr. Jóború Magda kultuszminiszteri államtitkár megjelenése. Az államtitkárnőt az intézet kapujában Mohácsy Ferenc [az] oktatási alosztály vezetője és Kemenes József, az intézet igazgatója fogadták és kísérték fel a tanulóifjúság sorfala és lelkes éljenzése közepette az iskola dísztermébe. Dr. Jóború Magda kultuszminiszteri államtitkár beszédében széles munkaprogrammot [sic!] adott a pedagógusok, [a] szülők és a tanulóifjúság részére. Felhívta figyelmüket a jövő iskolai évben a még nagyobb éberségre a klerikális reakcióval és más reakciós elemekkel kapcsolatban, hogy ne engedjék megzavartatni az iskola szocialista, békés építőmunkáját. Az államtitkár beszédjét lelkesen éljenezte a jelenlevő közönség."[8]

JÓBORÚ Magda életrajzát lásd *4. Párhuzamos karrierutak.*

MOHÁCSY Ferenc – ? MOHÁCSI Ferenc (1911?–1974). A győri 401-es Iparitanuló Intézet igazgatója 1953–1972 között.

KEMENES József (1914–1976) 1958-ban a Zrínyi Ilona Tanítónőképző igazgatóhelyettese. A Felsőfokú Tanítóképző Intézet tanára 1960–

---

5 Mészáros István – Németh András – Pukánszky Béla (2005): *Neveléstörténet. Bevezetés a pedagógiai és az iskoláztatás történetébe.* Jav., bőv. kiad. Osiris Kiadó, Budapest. 355.

6 *Művelődéspolitikai és pedagógiai szempontok a hazai iskolatípusok tanterveiben (1868–1945).* (1999): (szerk.): Ballér Endre, Horánszky Nándor. Országos Közoktatási Intézet, Budapest. 40.

7 *A győri „Apáczai Csere János" Tanítóképző Intézet. Adalékok az intézet történetéhez 1956–1959.* (1960. február 29.): Összeáll. Schleich Lajos. [Felsőfokú Tanítóképző Intézet]. Győr. 4.

8 NYME ACSJTK. *Iratjegyzék. 1. A győri m. kir. áll. elemi népiskolai Tanítónőképző-intézet iratai. b. Iktatott iratok 1949–1950. Győri II. sz. pedagógiai gimnázium (1949. szept.–1950. szept.). 98. Jelentés az 1950. évi szeptemberi tanévnyitó ünnepség lefolyásáról (1950. szeptember 4.).*

1976 között. 1965: „cum laude" dr. 1975-től főiskolai docens. 1956: Az oktatásügy kiváló dolgozója.

3. A Zrínyi Ilona Tanítónőképző 80 éves jubileumi és névadó ünnepélye, 1956. május 19.

Az ünnepségsorozat az intézet nevelőtestülete, a Szülői munkaközösség és a DISZ szervezet rendezésében zajlott le. Az ünnepség szereplői és résztvevői közül többen aláírtak a látogatási könyvben. Páran nevük mellett beosztásukat is feltüntették. *(5. sz. melléklet.)* A könyvben elhelyezték az ünnepségsorozat meghívóját *(6. sz. melléklet.)*, újságcikkeket, üdvözlő táviratokat és egy levelet. Ezzel mintegy „grangerizált" kötetté bővítették a látogatási könyvet.[9] A Meghívón feltüntetett gyakorlóiskolai tanítási versenyről nem találtunk információt.

3.1. Megyei általános iskolai rajzkiállítás

„A magyar úttörőmozgalom tízéves fennállásának tiszteletére megyei gyermekrajz-kiállítás nyílt meg szombaton délelőtt 10 órakor a győri tanítóképzőben. A kiállítást a győri rajzpedagógusok munkaközössége szervezte Turóczi Mária vezetésével és a megyei DISZ bizottság és a megyei rajzszakfelügyelet irányítása mellett. […] Különösen említésre méltó Bakó Lajosnak, az Engels téri Általános Iskola rajztanárának művészettörténeti térképe, amely a legrégibb időktől napjainkig bemutatja a művészettörténet fejlődését. A kiállítás minden nap megtekinthető május 19-től 23-ig reggel 8-tól este 7-ig."[10]

TURÓCZI Mária (1907–1994) rajztanár, festőművész. 1929–1959 között tanított a képzőben.

BAKÓ Lajos (1916–2003) rajztanár, népművészeti és néprajzi gyűjtő. 1962–1977 között a Gyakorló iskolában tanított.

---

9 James Granger (1723–1776) nyomtatványgyűjtő és biográfus neve után. A „grangerizálás" bármilyen mű pótlólagos illusztrálását jelenti. Kőhalmi Béla grangerizáltnak nevezte az olyan könyveket, melyeket egyes gyűjtők a könyvre vagy szerzőjére vonatkozó képekkel, kéziratokkal, újságcikkekkel, röpívekkel egészítenek ki. Lányiné Bukta Zsuzsanna (1987): Grangerizált könyvek. *Könyvtári Figyelő*, 33. évf. 4. sz. 448. – *„A grangerizált könyvek, akárcsak a kódexek, unikumok, és így értékük is ennek megfelelően magas."* Galambos Ferenc: A könyvbarát és a könyvbolond. *Kisalföld*, 14. évf. 1969. november 16. 8.

10 Megyei gyermekrajz-kiállítás. *Győr-Sopron Megyei Hírlap*, 12. évf. 1956. május 20. 1.

3.2. Jubileumi és névadó ünnepély az iskolaudvaron

Az ünnepségről tudósító újságcikk nyitósoraiba jelentős tartalmi hiba csúszott. *„Az intézet első igazgatója Kálóczy Lajos, a szabadságharc emigráltja volt."* Kálóczy nevéhez fűződik az intézet elhelyezésére szolgáló telek megszerzése 1875-ben és az ott meglévő épületek bővítő és felújító munkálatainak megszervezése az első években. De nem volt vezetője az intézetnek, sem tagja az igazgatótanácsnak.

A délelőtt 11 órakor kezdődő névadó ünnepségen az intézet történetét dr. *Szegedi* László igazgató ismertette. Ezt követően *Karl* Géza, a Megyei Tanács oktatási osztályának vezetője mondott ünnepi beszédet. *„Ezen az ünnepségen vette fel az iskola Zrínyi Ilonának, a magyar szabadságmozgalom nagy nőalakjának, II. Rákóczi Ferenc édes anyjának nevét. Zrínyi Ilonáról Markó Sarolta, az intézet történelemtanára mondott értékes megemlékezést. A névadó ünnepély kultúrműsorában részt vett Pallagi János hegedűművész, Kiss György zongoraművész, Pernesz Gyula szavalattal, valamint az intézet vegyes és női énekkara, Zacher Lajos és Pethő Kálmán vezetésével. A régi növendékek nevében Baranyainé, a Nagybajcsi Általános Iskola nevelője emlékezett meg az intézet legszomorúbb dátumáról, 1944. április 13-ról, amikor az iskola nagy részét lebombázták. A tanítói pálya szeretetére és a hivatástudatra hívta fel az intézet jelenlegi növendékeinek figyelmét."*[11]

SZEGEDI László (1912–1956 után) 1949–1950-ben az Állami II. sz. Pedagógiai Gimnázium, majd 1950–1956 között a Győri Állami Tanítóképző Intézet igazgatója volt. Az Amerikai Egyesült Államokba távozott.

KARL Géza (1901?–1990) *M[egyei] T[anács] osztályvezető.* 1959–1964 között a Gyakorló iskola igazgatója. – *Aláírása az 5. sz. mellékletben.*

MARKÓ Sarolta (1925?–1984) 1955–1956-ban a képző történelemtanára, DISZ-vezető.[12]

PALLAGI János (1922–2013) hegedűművész. 1946–1961: a Győri Állami Zenekonzervatórium (1946–1952), későbbi nevén a Győri Zeneművészeti Szakiskola (1952–1966) tanára.

SIMON Atala (1910–1988) zongoraművész. Az ünnepségen Pallagi Jánost kísérte zongorán. 1953–1966 között a Győri Zeneművészeti Szakiskola tanára.

KISS György (1904–1979) zongoraművész. A győri katolikus tanítóképző ének- és zenetanára 1934–1936 között. 1937-től tanított a Taní-

---

[11] Nyolcvan esztendős a Győri Állami Tanítónőképző. *Győr-Sopron Megyei Hírlap*, 12. évf. 1956. május 20. 3.

[12] Dolgozó Ifjúság Szövetsége 1950–1956. 14–26 éves fiatalokat tömörítő, a Magyar Dolgozók Pártja közvetlen irányításával működő, egyetlen engedélyezett ifjúsági tömegszervezet volt.

tónőképzőben. 1954-ben a katolikus tanítóképző tanára, 1957-ben áthelyezték a Zeneiskolába. A műsoros esten is szerepelt.

PERNESZ Gyula (1920–1986) *V. T. népm- o.* [Városi Tanács Népművelési Osztály] *vezetője.*

1964–1981 között a győri Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár igazgatója. – *Aláírása az 5. sz. mellékletben.*

ZACHER Lajos (1906–1993) ének-zenetanár. 1959-től 1966-os nyugdíjazásáig a győri Felsőfokú Tanítóképző Intézetben tanított. A műsoros esten a Gyakorló iskola énekkarát vezényelte.

PETŐ Kálmán (1910–1965) ének-zenetanár, karnagy. 1933-ban került Győrbe az evangélikus iskolába. A Zrínyi Ilona Állami Tanítónőképző tanára. 1959-től a Felsőfokú Tanítóképző Intézet adjunktusa 1964-ig. A műsoros esten az intézet énekkarát vezényelte. – *Aláírása az 5. sz. mellékletben.*

Baranyainé beszédének gépírásos változata fennmaradt a látogatási könyvben név nélkül, 1956. május 19-i dátummal. Nevét az újságcikk említette.

„Épületeknek nem szoktak jubileumot tartani, de intézményeknek, melyeknek szolgálatában áll az az épület – igen. A mozdulatlan épület és a nagy múlttal rendelkező intézmény között szoros kapcsolat van. Egyik sem lehet a másik nélkül. Az épület is csak akkor értékes, ha valami nemes cél szolgálatában áll, és az intézménynek jó hajlék kell, ahol munkáját kifejtheti. Iskolánk 80 esztendős fennállása bizonyítja, hogy feladatát híven be is tudta tölteni, mert máskülönben nem állana már ennek a célnak szolgálatában. […] Nincs talán az országnak egyetlen része sem, ahol ne oktatná az apró kis magyarokat ebből az intézetből kikerült nevelő. Én 1943-ban léptem át először az intézetnek küszöbét. Tanáraink gondoskodása pótolta, amit a romos épület nem adhatott. Mindig a legnagyobb tisztelettel és megbecsüléssel gondolok vissza tanárainkra, akik igaz hazaszeretetre, kötelességtudásra, munkaszeretetre, helytállásra tanítottak meg bennünket, saját példájukon keresztül is. Lelkesítse az iskola tanárait – kik közül sokan a mi tanáraink is voltak – az a tudat, hogy az általuk elvetett magvak nemcsak kikeltek, hanem széleskörben elterjedtek. Munkájuk nyomán nevelődik az új, a szocializmus építéséért dolgozó és munkálkodó ifjúság. Most pedig Hozzátok fordulok 80 esztendős iskola tanítónő-jelöltjei. Mire kötelez benneteket az iskola múltja? Tanítók lesztek, gyermekeknek, ifjúságnak nevelői. Kitartó szorgalommal példamutatás a munkában, bátor kiállás az igaz ügyért, a szocializmus építéséért, erre kötelez a nevelői hivatás. Szép a nevelői pálya, de csak akkor, ha a gyermeket szeretni tudjátok. Így sok olyan örömben lesz majd részetek, amilyent semmiféle más pálya nem nyújt. Ma a tanító már nem a nemzet napszámosa, mint ahogy a múltban szép szólamok hangzottak erről, hanem a társadalom megbecsült dolgozója. Kifejezésre jut ez a felemelt fizetésben, egyéb anyagi juttatásokban, és az erkölcsi megbecsülésben is. Kormányzatunk a becsületesen végzett nevelői munkát ma magasra értékeli.”

BARANYAY Ferencné *[MARKOVICS Margit]* (1929?–2009) tanítónő. Növendék: 1943–1948. Osztálytársa volt Mészey Gézáné Tóth Irénnek. – *Aláírása az 5. sz. mellékletben*.

3.3. Műsoros est a Megyei Kultúrotthonban

NAGY János (1919–1999) az intézet népművelési szakkörének vezetőjeként mondta az est megnyitó beszédét. Magyar–történelem szakos tanár 1952–1958 között. A győri katolikus tanítóképző növendéke volt 1934-től 1939-ig.

Hegedű-zongora duóban lépett fel Eőry Endre és Galavits László. A kendőtáncot a tanítónőképző növendékei mutatták be dr. Zobay Andrásné betanításában. A csárdást a DISZ ifjúsági zenekar adta elő Pádár Lajos művészeti vezető irányításával. A gyakorló iskola tanulói is részt vettek az ünnepi esten. A népi táncokat Koppányi Ernőné tanította be. A gyermektáncok és jelenetek Mészeyné Tóth Irén és Mundy Etelka nevelőnők vezetésével mutattattak be.

EŐRY Endre életrajzát lásd *4. Párhuzamos karrierutak*

GALAVITS László (1938–2015 után?) *m[egyei] iskolafelelős*. A tanítóképzőben végzett 1956-ban. 1965–1970 között Fertődön tanított. 1984-ben Miniszteri Dicséretet kapott az Agyagosszergényi Általános Iskola igazgatójaként. – *Aláírása az 5. sz. mellékletben*.

ZOBAY Andrásné dr. [VALGYÓCZY Irén] (1911–1987) testnevelőtanár. Növendék: 1928–1933. A Testnevelési Főiskola hallgatója: 1933–1937. 1955–1958-ban a tanítóképzőben női testnevelést tanított. 1959 és 1962 között a Testnevelési Főiskola vidéki gyakorlóiskolai középiskolai tanára.

PÁDÁR Lajos (1925–1978) cigányprímás. A Győri Állami Zenekonzervatórium hallgatója 1946–1953 között. Tanítványa volt Pallagi Jánosnak.

KOPPÁNYI Ernőné [SIMON Rózsa Rozália] (1935?–2006) gyakorló iskolai nevelő. A budapesti XII. kerületi Állami Tanítóképzőben végzett 1954-ben. A Gyakorló iskolában 1954–1956 között tanított.

MÉSZEYNÉ TÓTH Irén és *MUNDY Etelka* életrajzát lásd *4. Párhuzamos karrierutak*

Az ünnepélyen a képző növendékei közül többen egyénileg is felléptek (szavalat, ének, összekötő szöveg). A műsoros estet vidám iskolabál zárta.

3.4. Az ünnepségsorozaton megjelent hivatalos személyek, intézeti tanárok és volt növendékek

Alábbiakban azokat a személyeket soroljuk fel, akik csak a látogatási könyvben szerepelnek. Többen feltüntették akkori beosztásukat is, me-

lyeket a név után *kurzívval* szedve közlünk. Néhány személy beazonosítása feltételezésen alapszik, mely tényt *kérdőjellel* vezettük be.

3.4.1. Hivatalos személyek

GRUBER Pálné – Győr, VPB [Városi Pártbizottság]. A Városi Párt-végrehajtóbizottság agitációs propaganda titkára 1956-ban. 1955-ben az Agitációs Propaganda Osztály vezetője. – ? FÜRST Sarolta (1921?–2015).

KISS Ilona – M. T. O. Oszt.; ? stat. …[Megyei Tanács Oktatási Osztály …] ? 1953-ban a budapesti III. kerületi tanács oktatási osztály helyettes vezetője.

GÁSPÁRDY Sándor dr. (1909–1986) festőművész. Győrben a művelődés irányításában dolgozott. Tanulmányi felügyelő volt.

SEJ Lászlóné – SzME [Szülői Munkaközösség Elnöke]. A Zrínyi Ilona Tanítónőképzőben 1958-ban is. 1950-ben Intézőbizottsági tag volt az Állami II. sz. Pedagógiai Gimnáziumban.

3.4.2. Az intézet tanárai

JANÁK Emil (1928–1967) *középiskolai tanulmányi felügyelő* 1955–1961 között. 1961–1967-ben a Győri Felsőfokú Tanítóképző Intézet igazgatója.

MADARÁSZ Béláné (192?–2009) 1955-ben a városi oktatási osztály tanulmányi felügyelője, 1958–1971 között a Gyakorló iskola igazgatóhelyettese volt.

BAUMÜLLER Józsefné dr. RÉVÉSZ Margit (1886?–1967) 1930–1934 között kézimunka óraadó. 1933–1945: altiszt, betegápolónő az intézetben. Nővére, Bán Aladárné Révész Györgyi (1877–1968) festőművész és tanítónőképző-intézeti rajztanár (1920–1935).

SZÓLÁS Rezső dr. (1901–1986) 1926–1964 között a győri katolikus, majd az állami tanítóképző tanára volt.

3.4.3. Volt növendékek

Hárman a végzettségük évét is feltüntették.

BÉKÉSSY Leóné [*DRASKÓCZY Virginia*] (1890–1975) *1908*. Növendék: 1904–1908, tanár: 1916–1948 között. Békéssy Leó (1890–1966) festőművész, a katolikus tanítóképző rajztanára.

TÓTH Anna (1890–1981) *végzett 1916-ban*. Magántanuló volt 1912–1916 között. A 40 éves osztálytalálkozón is részt vett 1956. július 8-án. Az Oktatásügy kiváló dolgozója. Gyémánt diploma: 1976.

Özv. HANNIKER Pálné *DOMONKOS Lenke* (1916–1954 után) *1936*. Növendék: 1934–1936. Az első három osztályt a győri Orsolya-rendi Tanítónőképzőben végezte. 1948–1954 között a Gyárvárosi iskolában volt földrajztanár.

TELL Vilmosné *WENDLER Margit* (1928?–1996) növendék: 1942–

1947. Ő kapta az első Széchenyi-emlékérmet négy éven át kitűnő tanulmányi eredményeiért a mosonmagyaróvári polgári leányiskolában az 1941/42-es tanévben.

KÓCZA Andrásné *JANKOVICH Ida* (1928?–2013) növendék: 1942–1947. 1952–1961: Gyakorló iskola. 1962–1972 között Mosonmagyaróvár 7. sz. általános iskolájának igazgatója. 1972: Az Oktatásügy Kiváló Dolgozója. 1983: Pedagógus Szolgálati Emlékérem. Aranydiploma: 1998. Férje, Kócza András a Hazafias Népfront megyei bizottságának titkára volt 1956-ban.

3.5. Üdvözlő levelek és táviratok

3.5.1. Levelek

„Dolgozó Ifjúság Szövetsége Központi Vezetősége Úttörő Osztály az Állami Tanítóképző Intézet DISZ-szervezetének – Budapest, 1956. május 17. – Kedves Elvtársak! Május 19-i ünnepségre küldött meghívójukat megkaptuk, s köszönettel vettük. Sajnos az ünnepségen – az Osztály előtt álló nagy feladatok miatt, nem áll módomban résztvenni [sic!]. *Kívánok az Elvtársak munkájához sok sikert! Elvtársi üdvözlettel: Holló László oszt*[ály] *vez*[ető]". – Gépelt levél saját kezű aláírással.

HOLLÓ László 1951-től az Úttörő Mozgalom Intéző Bizottsága Budapesti Vezetőségének helyettes titkára, 1954-től osztályvezető.

„A »Zrínyi Ilona« Állami Tanítónőképző Igazgatóságának és Nevelőtestületének – Győr. – A 98 éves soproni állami tanítóképző részéről szívből köszöntjük 80 éves húgunkat jubileumi és névadó ünnepélyén. Ezekben a hetekben több ilyen évforduló megünnepléséről kaptunk értesítést, de a megyei testvérváros testvérintézetének ünnepe mellett nem mehetünk el együttérzésünk jelzése nélkül. Személy szerint is meleg köszöntést küldök, mert az utóbbi években több alkalommal voltam érettségi és tanítóképesítő vizsgai elnök s megismerhettem a győri tanítónőképző nevelőtestületének buzgó, jobb jövőnket építő, eredményes munkáját. Most még egy jókívánság és ez bárcsak kölcsönös lehetne: hosszú évtizedeket, viruló fiatalságot, boldog nevelőket a győri tanítónőképzőnek! A nevelőtestület nevében: Rozsondai Károly igazgató. Állami Tanítóképző Sopron – 1956. május 17." – Gépelt levél sajátkezű aláírással. *(7. sz. melléklet.)*

ROZSONDAI Károly (1901–1967) tanárképző iskolai tanár. 1925-től a Soproni Tanítóképző Intézet tanára, 1936–1957 között igazgatója. Rozsondai Zoltán (1902–1996) testvére.

„Budapest, 1956. V. 17. – A Zrínyi Ilona Állami Tanítónőképző Igazgatóságának – Győr. – Amidőn hálás szívvel megköszönöm az Intézet jubileumi és névadó ünnepélyére való szíves meghívást, nagy sajnálattal kell közölnöm, hogy gyönge egészségi állapotom nem engedi meg az ünnepélyen való személyes részvételemet. Nem mulaszthatom el azonban, hogy kifejezést adjak az Intézet iránt érzett szeretetemnek és hálámnak, amely növendékségem korából lelkem-

ben megmaradt és egész életemen át kísérni fog. Fogadja az Igazgatóság őszinte tiszteletem kifejezését. – Dr. HELLER Erikné KISS Irén (1887–1971) az Intézetnek most 50 éve végzett növendéke."

Növendék: 1902–1906. 1927-ben az ötvenéves ünnepség alkalmából is küldött üdvözletet az intézetnek. 1936–1937-ben az *Emericana* (1926–1941) katolikus egyetemi és társadalmi folyóirat legnagyobb ifjúsági szervezetének védnöke (dominája) volt. Az ünnepségen nem tudott részt venni, de a július 8-ai osztálytalálkozón megjelent. Bizonyítja sajátkezű aláírása a látogatási könyvben. Férje, Heller Erik (1880–1958) jogász, kriminológus, egyetemi tanár, a MTA levelező tagja.

3.5.2. Táviratok

Három testvérintézmény gratuláló táviratát őrizte meg a látogatási könyv.

„*Jubileumi ünnepélyetek alkalmával szeretettel köszönt benneteket és további működésetekhez sok sikert kívánunk: Miskolci Tanítónőképző – 1956. május 19.*"

1927–1949 között Érseki római katolikus Leánylíceum és Tanítónőképző Intézet, majd Miskolci Tanítónőképző 1949–1957 között. Akkori igazgatója *VARGA Gáborné ZALÁN Irén* (1921–1980) hegedűművész, zenepedagógus, zenei író. 1950–1962 között igazgató. Az Országgyűlés alelnöke is volt.

„*További sok sikert kívánnak: Hodosi Ilona, Bontai Adél – Zalaegerszeg, 1956. május 19.*"

HÓDOSI Ilona a zalaegerszegi tanítónőképző igazgatóhelyettese. Pártonkívüliként 1953-ban Zala megye képviselőjelöltje, majd képviselője 1957–1959-ben.

BONTAI Adél [Hadi Jenőné] (1921?–1956 után) a zalaegerszegi tanítónőképző gyakorlóiskolájának tanítónője. A győri Tanítónőképző növendéke volt 1935–1940 között BONTAY néven. 1955-ben részt vett a 15 éves osztálytalálkozón.

„*A 80 éves fennállását ünneplő intézet igazgatója és nevelői kara további munkájához szeretettel kívánunk a nevelőképzés ügyét előbbre vivő és a szocializmus építését elősegítő eredményes jó munkát: a soproni áll*[ami] *tanítónő képző igazgatója és nevelői: Zétényi Endréné – Sopron, 1956. május 19.*" *(8. sz. melléklet.)*

ZÉTÉNYI Endréné Ritoók Magd[oln]*a* (1913?–1999 után). A pápai református tanítónőképzőben végzett 1932-ben. A Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán középiskolai ének- és zenetanári diplomát szerzett. Okleveles tanítóképzőintézeti ének- és zenetanár. 1952–1957 között a Soproni Tanítónőképző igazgatója. Sokat küzdött azért, hogy a felsőfokú tanítóképzés Sopronban induljon meg, de ezt a jogot Győr kapta 1959-

ben. Gyémántoklevél 1999-ben a Zeneakadémián. Férje, Zétényi Endre (1904–1993) főiskolai tanár, csillagász.

4. Párhuzamos karrierutak

JÓBORÚ Magda dr. (1918–1982) gimnáziumi tanár, miniszterhelyettes, könyvtárigazgató. A Pázmány Péter Tudományegyetemen szerzett magyar–latin szakos tanári diplomát 1941-ben. 1943-ban kormányzói kitüntetéssel bölcsészdoktori oklevelet kapott. 1941-től 1946-ig a mezőtúri leánygimnáziumban tanított. 1945 után lépett be a Magyar Kommunista Pártba. *„Ritkán fordult elő, hogy valaki ilyen származással és előélettel a kommunista mozgalom felé forduljon."*[13] 1950–1958 között oktatásügyi államtitkár, majd miniszterhelyettes. Mint az ELTE BTK Pedagógiai Tanszékének címzetes egyetemi docense 1972-ig oktatott neveléstörténetet. 1968–1982 között az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatójaként jelentős szerepet játszott a nemzeti könyvtár modernizálásában, a várba való költözködés terveinek kidolgozásában és előkészítésében. A költözést már nem érhette meg. Kitüntetései: Kossuth-érdemrend harmadik fokozata (1948), az UNESCO Végrehajtó Bizottságságában 1964–1975 között végzett munkája elismeréseként megkapta a szervezet aranyérmét.

MUNDY Etelka (1912–2001) 1926–1931 között volt növendéke a Tanítónőképzőnek. 1949-től az 1950-es évek végéig a Gyakorló iskolában, ezt követően 1967-es nyugdíjazásáig a korábbi Szent Orsolya-rendi tanintézet utódintézményeiben tanított. Tagja volt a Mária-kongregációnak. A KALÁSZ-mozgalom Győr-egyházmegyei titkára. A Katolikus Lányok és Asszonyok Szövetségének a keresztény értékek közvetítése volt a célja. Számára lehetett legnagyobb a világnézeti váltás – a valláserkölcsről az ateizmusra – az új társadalmi rendszerben. *„A kicsinyek édesanyjukként szeretik. A [tanító]jelöltek tisztelik és nagyra becsülik. A személyiségében rejlő értékek vonzzák iskolánkba a gyakorlós szülőket, gyakorlóiskolánk jó híre elsősorban az ő jó munkájáról immár köztudatba ment értékelések alapján nyugszik. A tanítóképző nevelő együttesének egyik legértékesebb tagja."*[14] *(9. sz. melléklet.)* 1965: Az Oktatásügy kiváló dolgozója. Vasdiploma: 1996.

---

13 *Kommunista vezetők. Életrajzok. Jóború Magda*. In: Kommunizmuskutató Intézet honlapja. https://www.kommunizmuskutato.hu/eletrajzok/joboru-magda (letöltés dátuma: 2024. 11. 02.)

14 NYME ACSJTK. *Iratjegyzék. 4. A győri katolikus tanítóképző, Állami I. sz. Pedagógiai Gimnázium (tanítói tagozat) iratai (1865–1955). b. Iktatott iratok (1947–1955). 15. Mundy Etelka. Minősítési lap (1949. november 3.). Jellemzés (1952. szeptember 29.). 1952–53. iskolai évben végzett munkájának értékelése (1953. június 26.)*

MÉSZEY Gézáné *TÓTH Irén* (1928–1981) 1943–1948 között volt a Tanítónőképző növendéke. 1951-től 1981-ig a Gyakorló iskola napközis nevelője, bábpedagógus, az amatőr bábmozgalom kiemelkedő győri alakja. A felső tagozaton gyakorlati ismereteket tanított. Politikai és ideológiai tartalmú képzéseken önszántából nem vett részt, de a szakmájába vágó továbbképzéseken igen. *„Kissé keményebb egyéniség, mint pl. Mundy Etelka, de ez nem megy módszeres eljárása rovására."*[15] Érdekes az a néhány utólagos ceruzás bejegyzés az értékelőlapján: *„Idegesség, enyhe gúnyolódás." (10. sz. melléklet.)* 1967-ben a televízió bábfesztiválján Aranyparaván-díjat nyert az általa vezetett bábszakkör. Gyakori szereplői lettek a tv bábműsorainak. A tanítóképző „Kópé" bábszakkörét is vezette. *„A gyerekek, szülők egymásnak adták a hírt, hogy jó a napköziben."*[16] A Gyakorló iskola 2003-ban felállított Tanítók fájára 2010-ben negyedikként az ő neve került fel. Felvételi kérelmében írta: *„Rendkívüli szeretettel gondolok a tanítónői pályára, s reá hivatást érzek."*[17]

EŐRY Endre (1936–2007) 1952–1956 között járt a Győri Állami Tanítóképzőbe. A képző mellett a Győri Állami Zenekonzervatóriumban is tanult (1950–1953). Tanító, zenetanár, népművelő. 1965-ben került Rábapatonára. 2007-ben vehette át az aranydiplomát, és abban az évben lett *„Rábapatona Díszpolgára". „Erkölcseit követve tette a dolgát." „Elvei mellett kitartott akkor is, ha abból hátránya származott."*[18] Volt tanítványai mondták róla: *„Az ő biztatására én is a tanítói hivatást választottam. A főiskolai évek alatt is hasznos tanácsokkal látott el." „Számomra Ő egy olyan tanár volt, aki elsősorban nem csak tanított bennünket, hanem sokkal inkább nevelt. Nevelt az emberek és a természet, a táj és a hagyományok tiszteletére, szeretetére. Rendkívül művelt, széles látókörű ember volt, igazi polihisztor."*[19]

Összegzés

Az igazgatótanácsi tagoknak az intézet irányítására, vezetésére és az oktató-nevelő munkára vonatkozó objektív, feladatkörükbe tartozó bejegyzései pozitív képet mutatnak a győri Tanítónőképzőről. Azonban tagadhatatlan szubjektív elfogultságuk, hiszen több éven vagy évtizeden keresztül részt vettek az intézet életében, napidíjaikról lemondva közvetlenül is segítették a növendékeket. Sajnos mindössze az első két évtized-

15 Uo. 23. Tóth Irén. Jellemzés (1952. szeptember 29.). 1952–53. iskolai évben végzett munkájának értékelése (1953. június 26.)

16 Lilik Ferencné (2011): *A gyakorlóiskolai tanító – példa*. In: *Nemzedékek nevelői. Tanítók és tanítócsaládok a Kárpát-medencében*. Szerk. uő. Hungaro-Dalton, Győr. 108.

17 Uo. 96.

18 Eőry Csilla (2009): *Eőry Endre (1936–2007)*. In: *Sok fény maradt utánuk. Jeles pedagógusok Győr-Moson-Sopron megyében*. Szerk. Kallós Károlyné, Gönczöl Lászlóné. Hungaro-Dalton, Győr. 255, 262.

19 Uo. 264–265.

ről vannak adataink az 1923-ig működő igazgatótanács bejegyzéseiről. A volt növendékek szinte mindig nagyszámban vettek részt az ünnepségeken és az osztálytalálkozókon is, ami azt mutatja, hogy jó emlékeket őriztek az intézetről, tanulmányi éveikről, tanáraikról és növendéktársaikról.

„A volt kapitalista társadalmi rendszer tanítóképzésének világnézeti alapja a valláserkölcsi világnézet volt. Új társadalmi rendszerünkben, a szocializmus építésének korszakában a tanítóképzés alapja a természettudományos világnézet, a dialektikus materializmus lett. A két tanítóképzés alapját egy egész világ választja el. A múlt tanítóképző intézete és a ma tanítóképzője között ez a legdöntőbb különbség."[20]

A három pedagógusnő a népi demokrácia korszaka előtt végezte iskolai tanulmányait. *Jóború Magda* a szocialista eszmék mellett köteleződött el. Pedagógus végzettsége és a tanítás gyakorlati oldalát is megtapasztaló ismeretei alapján kritizálhatta a személyi kultusz oktatáspolitikáját 1957-ben. *„Megint oda jutunk, mint 1950-ben. Három hónap alatt készül tanterv, két hónap alatt készül tankönyv. Azért következik be a csőd, mert 50-ben lemásoltuk a mérhetetlen nagy szovjet tantervet és tankönyveket."*[21] Nem tartozott az ún. „keményvonalasok" közé. Mivel szakemberként lett közel egy évtizedre az oktatásügy irányításának egyik meghatározó alakjává, tevékenységével talán tompítani tudta az '50-es évek első felének romboló hatását az oktatás területén. *Mundy Etelka* és *Mészey Gézáné Tóth Irén* egészen más utat járt be. Amennyire lehetett, elhatárolódtak a korszak ideológiájától, és kizárólag az oktató-nevelő munkában teljesedtek ki pályafutásuk során. *Eőry Endre* fiatalabb kortársuk volt. Osztályidegenként nem juthatott be gimnáziumba a jó bizonyítványa ellenére sem. Végül a tanítóképzőbe nyert felvételt, ahol a felvételi bizottság felfigyelt zenei tehetségére. Tanulmányi évei, valamint tanítói-népművelői és zenetanári munkássága is a szocializmus időszakára esett. Mindhárman minden erejükkel a rájuk bízott tanulók oktatását és nevelését tartották legfontosabb feladatuknak. Tanulók százai kerültek ki a kezeik alól több évtizedes értékteremtő tanítói pályájuk során. Egyetértünk Donáth Péter megállapításával: *„A »két Magyarországról« elmélkedők, a fekete-fehér történelmi ábrázolást és megítélést preferálók ugyanis – látszólag – megfeledkeznek arról, hogy a magyarság tisztességes milliói itt, ebben az országban élték le alkotó életüket az elmúlt évtizedekben, s hivatásukért, családjukért, kisebb-nagyobb közösségeikért legjobb tudásuk szerint tették, amit lehetett."*[22]

---

20 Rozsondai Zoltán (2004 [1952]): *Tanítóképzésünk útja a felszabadulás óta*. In: *KÖZszolgálat – pedagógushivatás. Rozsondai Zoltán a magyar tanítóképzésért és megújításáért*. Összeáll.: Donáth Péter. Trezor, Budapest. 199–200.

21 *MM. Kollégiumi iratok* (1957). Idézi: Ballér Endre (1996): *Tantervelméletek Magyarországon a XIX–XX. században*. Országos Közoktatási Intézet, Budapest. 109.

22 Donáth Péter (2008): *Oktatáspolitika és tanítóképzés Magyarországon 1945–1960*. Trezor, Budapest. 77–78.

Melléklet[23]

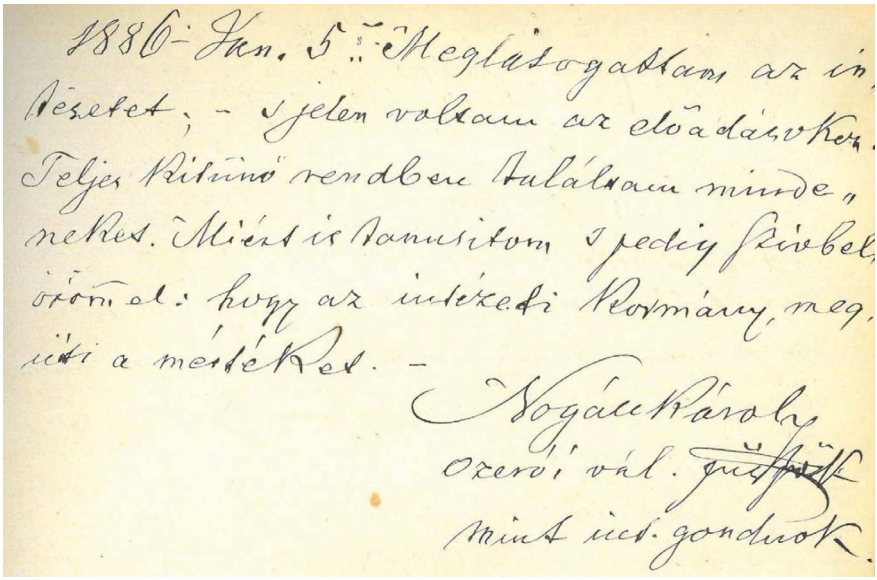
1886. Jan. 5. Meglátogattam az intézetet, – s jelen voltam az előadásokon. Teljes kitűnő rendben találtam mindenneket. Miért is bizonyítom s pedig szívbeli örömmel: hogy az intézeti Kormány, megítéli a mértéket. –

Nogáll Károly
ozeröi vál. püspök
mint int. gondnok

1. kép. 1886. január 5. – Nogáll Károly bejegyzése (31.)

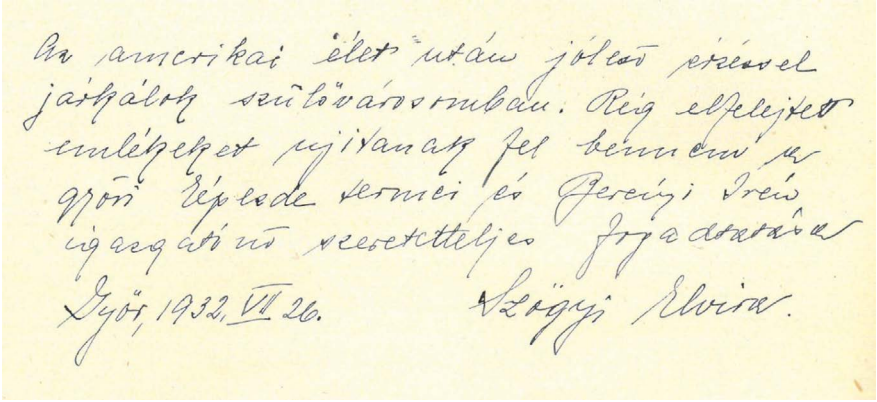
Az amerikai élet után jóleső érzéssel járkáltam szülővárosomban. Régi elfelejtett emlékeket újítanak fel bennem a győri képződe termei és Gerencsi Irén igazgató nő szeretetteljes fogadtatása.

Győr, 1932. VII. 26. Szőgyi Elvira.

2. kép. 1932. július 26. – Szőgyi Elvira bejegyzése (100.)

23 A Győri M. Kir. Állami Tanítónőképző-intézet Látogatási könyve. (1875). NYME ACSJTK. Iratjegyzék. 1. A győri m. kir. áll. elemi népiskolai Tanítónőképző-intézet iratai. b. Iktatott iratok. 1875-1876. 1. d.

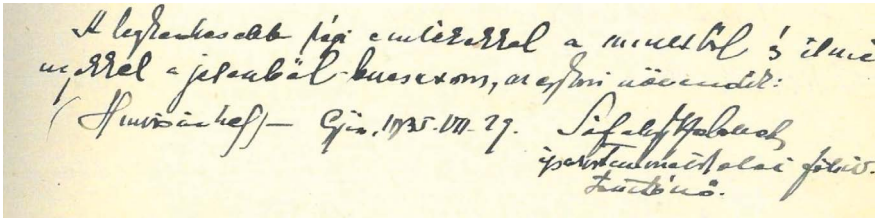

3. kép. 1935. július 29. – Sófalvy Izabella bejegyzése (111.)

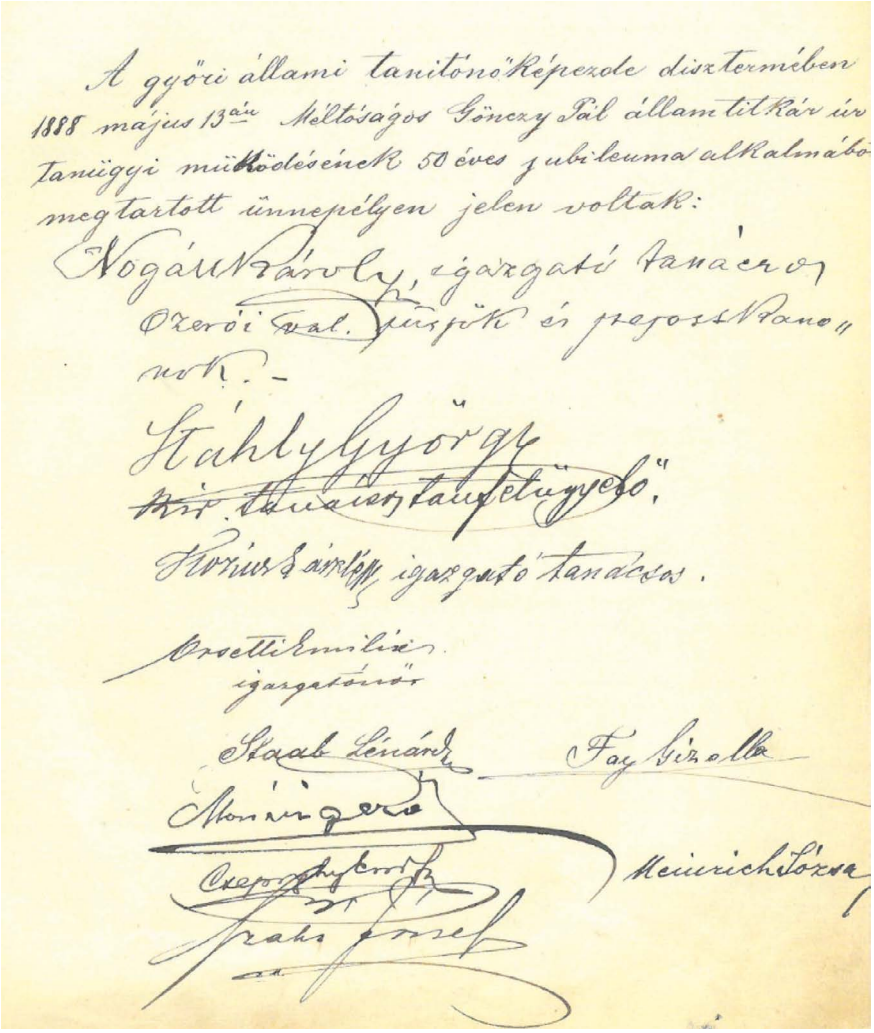

4. kép. 1888. május 13. – Gönczy Pál jubileumi ünnepsége (43.)

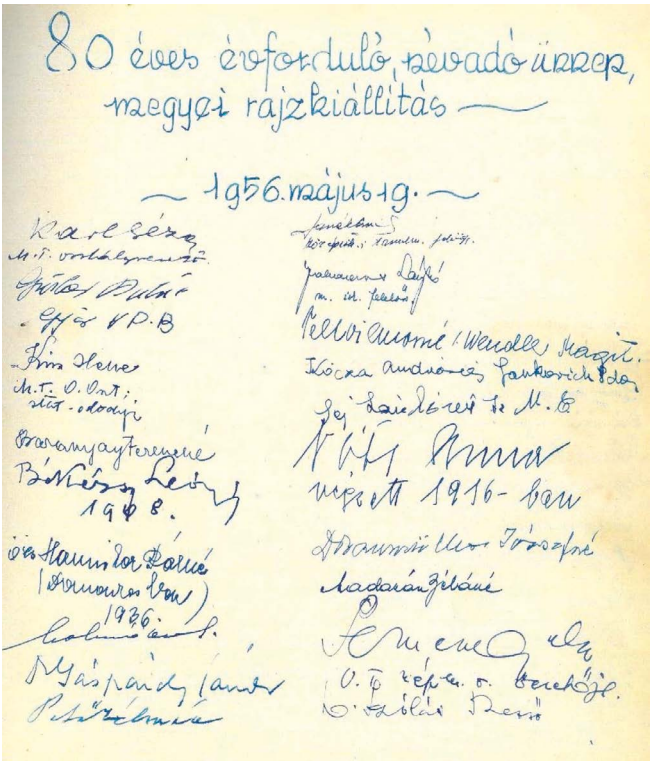
80 éves évforduló, névadó ünnep,
megyei rajzkiállítás —
— 1956. május 19. —

5. kép. 1956. május 19. – A 80 éves jubileumi és névadó ünnepély résztvevőinek aláírásai.

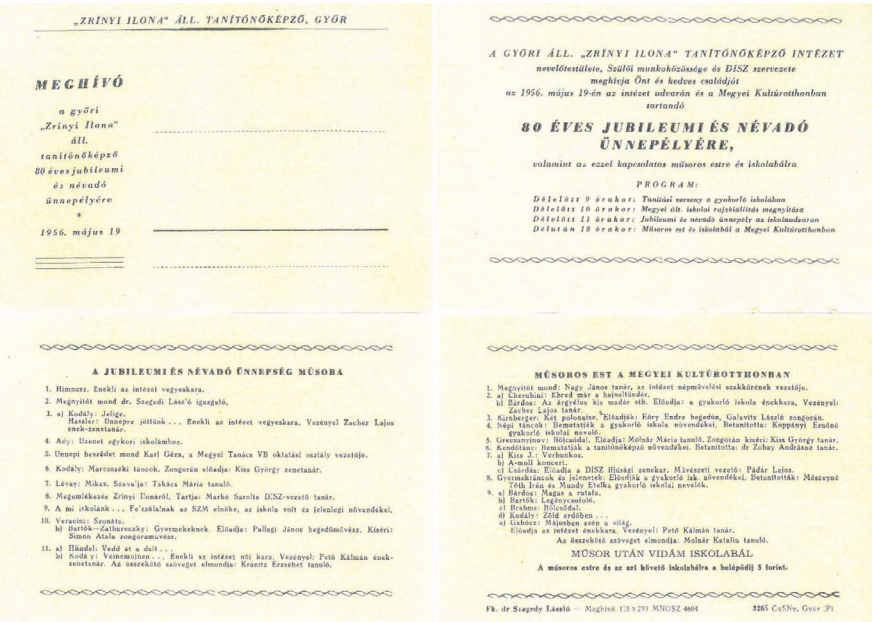
„ZRÍNYI ILONA" ÁLL. TANÍTÓNŐKÉPZŐ, GYŐR

MEGHÍVÓ

a győri „Zrínyi Ilona" áll. tanítónőképző 80 éves jubileumi és névadó ünnepélyére

1956. május 19

A GYŐRI ÁLL. „ZRÍNYI ILONA" TANÍTÓNŐKÉPZŐ INTÉZET nevelőtestülete, Szülői munkaközössége és DISZ szervezete meghívja Önt és kedves családját az 1956. május 19-én az intézet udvarán és a Megyei Kultúrotthonban tartandó

80 ÉVES JUBILEUMI ÉS NÉVADÓ ÜNNEPÉLYÉRE,

valamint az ezzel kapcsolatos műsoros estre és iskolabálra

PROGRAM:

Délelőtt 9 órakor: Tanítási verseny a gyakorló iskolában
Délelőtt 10 órakor: Megyei ált. iskolai rajzkiállítás megnyitása
Délelőtt 11 órakor: Jubileumi és névadó ünnepély az iskolaudvaron
Délután 18 órakor: Műsoros est az iskolából a Megyei Kultúrotthonban

A JUBILEUMI ÉS NÉVADÓ ÜNNEPSÉG MŰSORA

1. Himnusz. Énekli az intézet vegyeskara.
2. Megnyitót mond dr. Szegedi László igazgató.
3. a) Kodály: Jelige.
   Hatsolo: Ünnépre jöttünk . . . Énekli az intézet vegyeskara. Vezényel Zacher Lajos ének-zenetanár.
4. Aéy: Üzenet egykori iskolámhoz.
5. Ünnepi beszédet mond Karl Géza, a Megyei Tanács VB oktatási osztály vezetője.
6. Kodály: Marosszéki táncok. Zongorán előadja: Kiss György zenetanár.
7. Lévay: Mikes. Szavalja: Takács Mária tanuló.
8. Megemlékezés Zrínyi Ilonáról. Tartja: Markó Sarolta DISZ-vezető tanár.
9. A mi iskolánk . . . Fe'szólalnak az SZM elnöke, az iskola volt és jelenlegi növendékei.
10. Veracini: Szonáta.
    b) Bartók—Zathureczky: Gyermekeknek. Előadja: Pallagi János hegedűművész. Kíséri: Simón Atala zongoraművész.
11. a) Händel: Vedd át a dalt . . .
    b) Kodály: Veinemojnen . . . Énekli az intézet női kara. Vezényel: Pető Kálmán ének-zenetanár. Az összekötő szöveget elmondja: Krántz Erzsébet tanuló.

MŰSOROS EST A MEGYEI KULTÚROTTHONBAN

1. Megnyitót mond: Nagy János tanár, az intézet népművelési szakkörének vezetője.
2. a) Csurubina: Ébred már a hajnaltünde.
   b) Bárdos: Az árgyélus kis madár stb. Előadja: a gyakorló iskola énekkara, Vezényel: Zacher Lajos tanár.
3. Kirnberger: Két polonaise. Előadják: Fóry Endre hegedűn, Galavits László zongorán.
4. Négy táncok: Bemutatják a gyakorló iskola növendékei. Betanította: Koppányi Erzsébet gyakorló iskolai nevelő.
5. Ureznyjnov: Bölcsődal. Előadja: Molnár Mária tanuló. Zongorán kíséri: Kiss György tanár.
6. Kendőtánc: Bemutatják a tanítóképző növendékei. Betanította: dr Zobay Andrásné tanár.
7. a) Kiss J.: Verbunkos.
   b) A-moll koncert.
   c) Csárdás: Előadja a DISZ ifjúsági zenekar. Művészeti vezető: Pádár Lajos.
8. Gyermektáncok és jelenetek: Előadják a gyakorló iskolai növendékei. Betanították: Mészáros Tóth Irén és Mandy Etelka gyakorló iskolai nevelők.
9. a) Bárdos: Magas a rutafa.
   b) Bartók: Legénycsaló.
   c) Brahms: Bölcsődal.
   d) Kodály: Zöld erdőben . . .
   e) Csabóca: Májusban szép a világ.
   Előadja az intézet énekkara. Vezényel: Pető Kálmán tanár.
   Az összekötő szöveget elmondja: Molnár Katalin tanuló.

Az összekötő szöveget elmondja: Molnár Katalin tanuló.

MŰSOR UTÁN VIDÁM ISKOLABÁL

A műsoros estre és az azt követő iskolabálra a belépődíj 5 forint.

Fk. dr Szegedy László — Meghívó 125 x 297 MNOSZ 4604 3265 CvSNy. Győr (P)

6. kép. 1956. május 19. – A 80 éves jubileumi és névadó ünnepély meghívója.

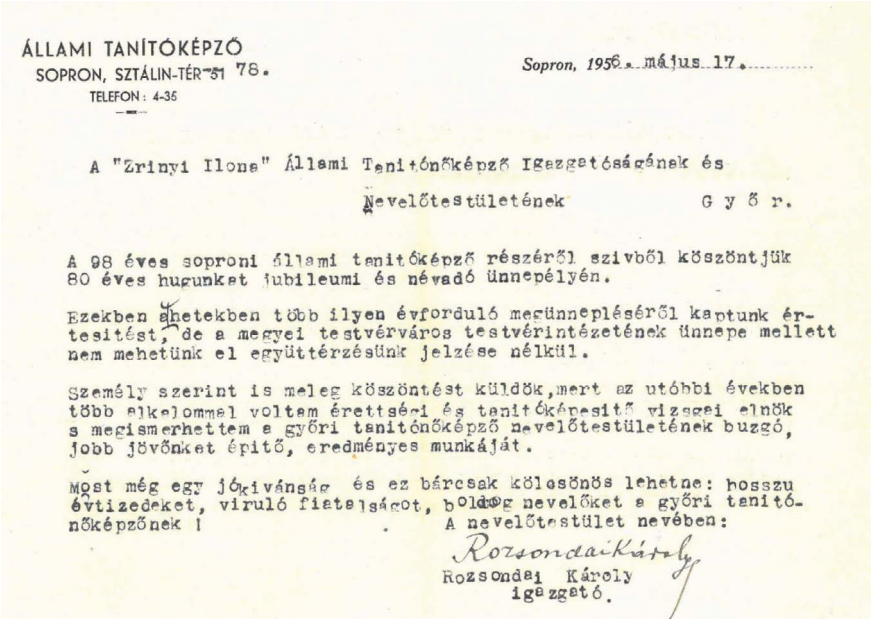

ÁLLAMI TANÍTÓKÉPZŐ
SOPRON, SZTÁLIN-TÉR 31 78.
TELEFON: 4-35

Sopron, 1956. május 17.

A "Zrinyi Ilona" Állami Tanítóképző Igazgatóságának és
Nevelőtestületének Győr.

A 98 éves soproni állami tanítóképző részéről szivből köszöntjük 80 éves hugunkat jubileumi és névadó ünnepélyén.

Ezekben a hetekben több ilyen évforduló megünnepléséről kaptunk értesitést, de a megyei testvérváros testvérintézetének ünnepe mellett nem mehetünk el együttérzésünk jelzése nélkül.

Személy szerint is meleg köszöntést küldök, mert az utóbbi években több alkalommal voltam érettségi és tanitóképesitő vizsgei elnök s megismerhettem a győri tanitóképző nevelőtestületének buzgó, jobb jövőnket épitő, eredményes munkáját.

Most még egy jókivánság és ez bárcsak kölcsönös lehetne: hosszu évtizedeket, viruló fiatalságot, boldog nevelőket a győri tanitónőképzőnek!

A nevelőtestület nevében:
Rozsondai Károly
igazgató.

7. kép. 1956. május 17. – Rozsondai Károly levele.

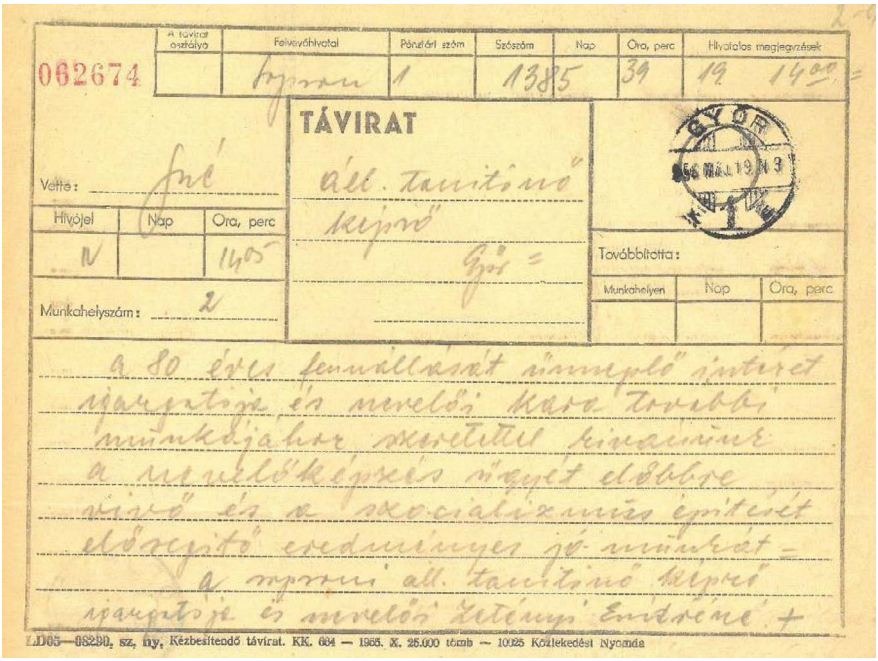

A távirat osztálya	Felvevőhivatal	Pénzügyi szám	Szószám	Nap	Óra, perc	Hivatalos megjegyzések
062674	Sopron	1	1385	19	14 00	

TÁVIRAT

áll. tanitónő képző
Győr =

Vette: fné

Hívójel	Nap	Óra, perc
N		14 05

Munkahelyszám: 2

Továbbította:

Munkahelyen	Nap	Óra, perc

a 80 éves fennállását ünneplő intézet igazgatója és nevelői kara további munkájához szeretettel kívánunk a nevelőképzés ügyét előbbre vivő és a szocializmus építését előmozdító eredményes jó munkát –
a sopronai áll. tanitónő képző igazgatója és nevelői testülete nevében +

LD05—08290. sz. ny. Kézbesítendő távirat. KK. 604 — 1955. X. 25.000 tömb — 10025 Közlekedési Nyomda

8. kép. 1956. május 19. – A Soproni Tanítónőképző távirata.

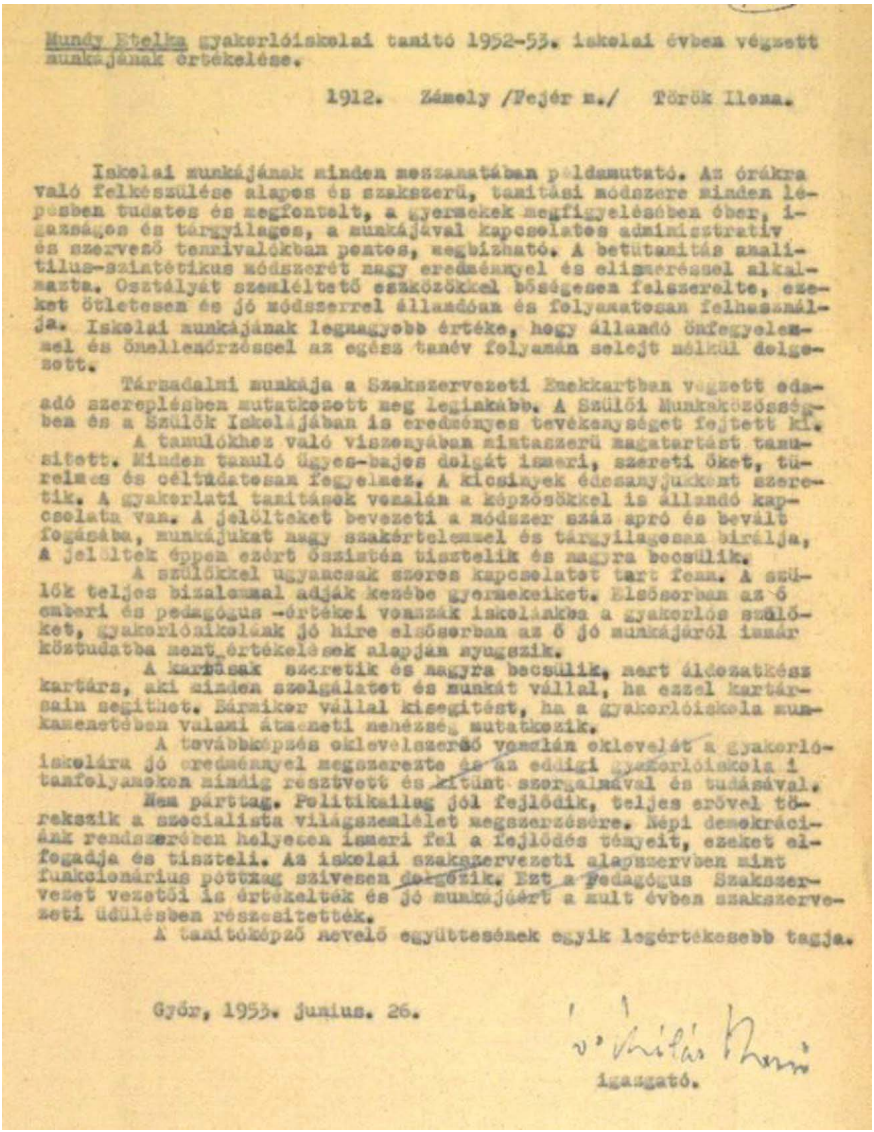

Mundy Etelka gyakorlóiskolai tanító 1952-53. iskolai évben végzett munkájának értékelése.

1912. Zámely /Fejér m./ Török Ilona.

Iskolai munkájának minden mozzanatában példamutató. Az órákra való felkészülése alapos és szakszerű, tanítási módszere minden lépésben tudatos és megfontolt, a gyermekek megfigyelésében éber, igazságos és tárgyilagos, a munkájával kapcsolatos adminisztratív és szervező tennivalóktan pontos, megbízható. A betűtanítás analitikus-szintetikus módszerét nagy eredménnyel és elismeréssel alkalmazta. Osztályát szemléltető eszközökkel bőségesen felszerelte, ezeket ötletesen és jó módszerrel állandóan és folyamatosan felhasználja. Iskolai munkájának legnagyobb értéke, hogy állandó önfegyelemmel és önellenőrzéssel az egész tanév folyamán selejt nélkül dolgozott.

Társadalmi munkája a Szakszervezeti Csoportban végzett odaadó szereplésben mutatkozott meg leginkább. A Szülői Munkaközösségben és a Szülők Iskolájában is eredményes tevékenységet fejtett ki.

A tanulókhoz való viszonyában mintaszerű magatartást tanúsított. Minden tanuló ügyes-bajos dolgát ismeri, szereti őket, türelmes és céltudatosan figyelmez. A kicsinyek édesanyjukként szeretik. A gyakorlati tanítások során a képzősökkel is állandó kapcsolata van. A jelölteket bevezeti a módszer száz apró és bevált fogásába, munkájukat nagy szakértelemmel és tárgyilagosan bírálja, A jelöltek éppen ezért őszintén tisztelik és nagyra becsülik.

A szülőkkel ugyancsak szoros kapcsolatot tart fenn. A szülők teljes bizalommal adják kezébe gyermekeiket. Elsősorban az ő emberi és pedagógus -értékei vonzák iskolánkba a gyakorlós szülőket, gyakorlóiskolánk jó hire elsősorban az ő jó munkájáról immár köztudatba ment értékelések alapján nyugszik.

A kartársak szeretik és nagyra becsülik, mert áldozatkész kartárs, aki minden szolgálatot és munkát vállal, ha ezzel kartársain segithet. Bármiker vállal kisegitést, ha a gyakorlóiskola munkamenetében valami átmeneti nehézség mutatkozik.

A továbbképzés oklevelszerző vonalán oklevelét a gyakorlóiskolára jó eredménnyel megszerezte és az eddigi gyakorlóiskola 1 tanfolyamokon mindig résztvett és kitünt szorgalmával és tudásával.

Nem párttag. Politikailag jól fejlődik, teljes erővel törekszik a szocialista világszemlélet megszerzésére. Népi demokráciánk rendszerében helyesen ismeri fel a fejlődés tényeit, ezeket elfogadja és tiszteli. Az iskolai szakszervezeti alapszervben mint funkcionárius pártcsoport szívesen dolgozik. Ezt a Pedagógus Szakszervezet vezetői is értékelték és jó munkájáért a múlt évben szakszervezeti üdülésben részesitették.

A tanítóképző nevelő együttesének egyik legértékesebb tagja.

Győr, 1953. junius. 26.

igazgató.

9. kép. 1953. június 26. – Mundy Etelka értékelése.

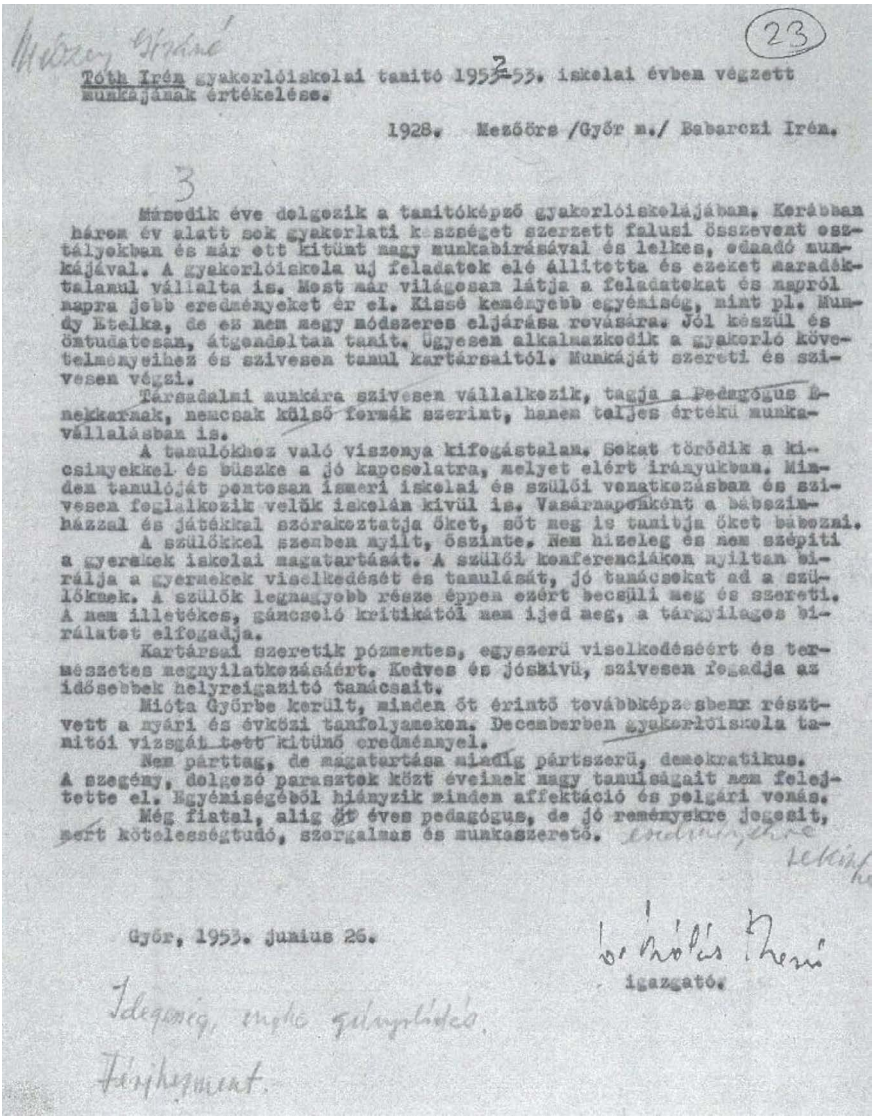

Mészey Gézáné

(23)

Tóth Irén gyakorlóiskolai tanitó 1952-53. iskolai évben végzett munkájának értékelése.

1928. Mezőörs /Győr m./ Babarczi Irén.

3

Negyedik éve dolgozik a tanitóképző gyakorlóiskolájában. Korábban három év alatt sok gyakorlati készséget szerzett falusi összevont osztályokban és már ott kitünt nagy munkabirásával és lelkes, odaadó munkájával. A gyakorlóiskola uj feladatok elé állitotta és ezeket maradéktalanul vállalta is. Most már világosan látja a feladatokat és napról napra jobb eredményeket ér el. Kissé keményebb egyéniség, mint pl. Mundy Etelka, de ez nem megy módszeres eljárása rovására. Jól készül és öntudatosan, átgondoltan tanit. Ügyesen alkalmazkodik a gyakorló követelményeihez és szivesen tanul kartársaitól. Munkáját szereti és szivesen végzi.

Társadalmi munkára szivesen vállalkozik, tagja a Pedagógus Énekkarnak, nemcsak külső formák szerint, hanem teljes értékü munkavállalásban is.

A tanulókhoz való viszonya kifogástalan. Sokat törődik a kicsinyekkel és büszke a jó kapcsolatra, melyet elért irányukban. Mindem tanulóját pontosan ismeri iskolai és szülői vonatkozásban és szivesen foglalkozik velük iskolán kivül is. Vasárnaponként a bábszinházzal és játékkal szórakoztatja őket, sőt meg is tanitja őket bábozni.

A szülőkkel szemben nyilt, őszinte. Nem hizeleg és nem szépiti a gyerekek iskolai magatartását. A szülői konferenciákon nyiltan birálja a gyermekek viselkedését és tanulását, jó tanácsokat ad a szülőknek. A szülők legnagyobb része éppen ezért becsüli meg és szereti. A nem illetékes, gáncsoló kritikától nem ijed meg, a tárgyilagos birálatot elfogadja.

Kartársai szeretik pózmentes, egyszerü viselkedéséért és természetes megnyilatkozásáért. Kedves és jószivü, szivesen fogadja az idősebbek helyreigazitó tanácsait.

Mióta Győrbe került, minden őt érintő továbbképzésben részt vett a nyári és évközi tanfolyamokon. Decemberben gyakorlóiskola tanitói vizsgát tett kitünő eredménnyel.

Nem párttag, de magatartása mindig pártszerü, demokratikus. A szegény, dolgozó parasztok közt éveinek nagy tanulságait nem felejtette el. Egyéniségéből hiányzik minden affektáció és polgári vonás.

Még fiatal, alig öt éves pedagógus, de jó reményekre jogosit, mert kötelességtudó, szorgalmas és munkaszerető.

Győr, 1953. junius 26.

Tóth Irén
igazgató.

Idegenül, nincs gyönyörködés.

Térjen meg.

10. kép. 1953. június 26. – Mészey Gézáné Tóth Irén értékelése.